

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5 (2)

ISSN: 2992-8982 <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, may.
2-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilkomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLAR TAHLILINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'NALISHLARI	12
Xudoyberdiyev Ulug'bek Axmad o'g'li	
O'ZBEKISTON KOMPANIYALARIDA DIVIDEND SIYOSATI JOZIBADORLIGINI OSHIRISH	16
Shermuxeimedov Akmal Komiljonovich	
РАЗВИТИЕ МЕХАНИЗМОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ФИНТЕХА И ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА	21
Салимова Зиёда Рустамжон қизи	
ELEKTR TARMOQLARI KORXONALARIDA YO'QOTISHLAR HISOBI UCHUN ISHCHI HISOBVARAQLARI TIZIMINI ISHLAB CHIQUISH	27
Xojimurodov Zuxriddin Shukurullo o'g'li	
RAQAMLI MUHITDA BANK XIZMATLARINI MASOFADAN KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	32
Azlarova Aziza Axrorovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SOLIQ ORGANLARI FAOLIYATINI SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	36
Soyibova Matluba Ahmedboyevna	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	41
M.O. Yo'ldoshova	
NARXLARNI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY KONSEPSIYASI SIFATIDA DINAMIK NARX SHAKLLANTIRISH	45
Anvar Deberdiyev	
SOLIQ MA'MURCHILIGINI RAQAMLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOT KO'LAMINI QISQARTIRISH YO'LLARI	49
Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich	
STARTAP EKOTIZIMLARINI RAG'BATLANTIRISHNING SOLIQ MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: GLOBAL MUAMMOLAR VA HUDUDIIY IMKONIYATLAR	55
Ishimova Mohinur Absalomovna	
UMUMIY OVQATLANISH TIZIMIDA B2B MARKETINGINI JORII ETISH. (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	61
Zakirova Gulnoza Quدراتovna, Aliyeva Gulnora Ildarovna	
TIBBIYOT TASHKIOTLARIDA NOMOLIVAVIY AKTIVLAR HISOBI AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	67
Iskanov Xoljigit Nurkosimovich	
RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH MARKAZIDA ICHKI AUDIT TIZIMINI TASHIL ETISH AMALIYOTI	73
Suyunov Yorqin Bekmurodovich, Nazarov Ubaydulla Abdumannapovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MONOPOLIYAGA QARSHI SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	79
Yuldashev Akmal Kiyomovich	
TOG'-KON KORXONALARIDA TEXNOLOGIK TIZIM HOLATINI BAHOLASH VA IQTISODIIY SAMARADORLIK ZAXIRALARINI ANIQLASH	83
Abirova Nargizabonu	
YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI VA ULARNING MILLIIY RIVOJLANISHI	88
Turayev Abduvohid Kuldashovich	

IQTISODIYOTNING INNOVATSION TARAQQIYOTI SHAROITIDA MEHNAT RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	93
Artiqova O'g'iljon Zafar qizi	
O'ZBEKISTON MILLIY TELERADIOKOMPANIYASI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SEMIR MODELIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	101
Rustamov Zafar	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH TANNARXINI PASAYTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	107
Metyakubov Azamat Djumanazarovich	
BUXORO ARK ANSAMBLI TURISTIK SIG'IM IMKONIYATLARINI BAHOLASH	111
Sulaymonova Malika Maxmudovna, Qilichov Muhriddin Husniddin o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПЛАНИРОВАНИЯ, КОНТРОЛЯ И АНАЛИЗА ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ НА МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ	116
Муродов Шавкатжон Фарходович, Зайналов Ж. Р.	
XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI ISHTIROKIDAGI INVESTITSION LOYIHALARNI AMALGA OSHIRISHDA MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	121
Ochildiyeva Naima Mengziya qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
TIJORAT BANKLARINING KREDITLASH AMALIYOTIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	127
Melibayev Sodir Adilovich	
TIJORAT BANKLARI RENTABELLIGINI TA'MINLASHDA AKTIVLAR VA REGULYATIV KAPITALNING O'RNI	135
Sheraliev Abbos Xolmuminovich	
DIGITAL TRANSFORMATION OF DECISION-MAKING IN THE NATIONAL ELECTRICITY GRID OF UZBEKISTAN	140
Abdumalik A. Djumanov, Mukhlisa M. Gafurova, Tursunmurod R. Sobirov	
VIRTUAL IQTISODIYOTNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH MEXANIZMLARI	147
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
O'ZBEKISTON QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORINING RIVOJLANISH HOLATI VA INSTITUTSIONAL TUZILMASI.....	152
Shamsiddinov Ne'matjon Ashurali o'g'li	
ASOSIY VOSITALAR HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	157
To'ychiyeva Dilnoza Farxod qizi	
ELEKTRON TIJORAT BOZORIDA RISKLARNI BAHOLASH MASALALARI	162
Aripov Ulug'bek Bahodirovich	
UY-JOY BOZORINI IPOTEKA KREDITLASH AMALIYOTI ORQALI INTEGRATSIYA QILISH: O'ZBEKISTON SHAROITIDA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	166
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
HUDUDIY INVESTITSIYA TARKIBINING IQTISODIY SAMARADORLIKKA DINAMIK TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	171
Mirzakulova Risolat Musurmankulovna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI KREDITLASH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH	175
Bo'taev O'tkir Eshboevich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISHNING INNOVATSION USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	181
Umarova Malika Nematjanovna	
РАЗВИТИЕ ИНСТРУМЕНТОВ ЗЕЛЕННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ КАК ФАКТОР СТАНОВЛЕНИЯ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	187
Рахмонов Джамшид Одил угли	

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНИЗАЦИЯХ КУЛЬТУРЫ УЗБЕКИСТАНА.....	194
Абдусаламова Фарогат Сунатиллаевна	
BANK XIZMATLARI KO'RSATISH MEZONLARINI ANIQLASH VA ULARNI BAHOLASH.....	200
Avazbek Jo'rayev	
BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK OMILLARNING IQTISODIY AHAMIYATI	207
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
ASALARICHILIK XO'JALIKLARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	211
Berdimuratov Kuanishbay Genjebaevich	
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ ПРОЕКТОВ И ПРОГРАММ.....	215
Абдулаттоев Абдухакимжон Абдулхамид угли	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TISH STRATEGIYASI.....	228
Mohichexra Melikovna Mo'minova	
INKLYUZIV TURIZMNI RIVOJLANTIRISH XUSUSIYATLARI: XALQARO TAJRIBA TAHLILI	233
Dilbar Xasanovna Aslanova, Usmanova Zumrad Islamovna	
TA'LIM TIZIMIDA MARKETING YONDASHUVI VA TAMOYILLARINI QO'LLASHNING NAZARIY ASOSLARI	239
Musayeva Shoira Azimovna, Raxmonova Aziza Tolibovna	
MEHMONXONALAR VA OILAVIY MEHMON UYLARI RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI	245
Boynazarov Ulug'bek Egamberdiyevich	
HUDUDLARNING TURISTIK SALOHİYATIDAN FOYDALANISH ORQALI ICHKI TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	250
Daminov Mirvoxid Isroilovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: MAKROIQTISODIY VA TARMOQ KO'RSATKICHLARI ASOSIDA TAHLIL	255
Iminoxunov Abdukoxor Abdivaitovich	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINING INNOVATSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI	264
Abdunabiyev Sirojiddin G'anijon o'g'li	
ИССЛЕДОВАНИЕ АКТИВНОСТИ И СТАБИЛЬНОСТИ КАТАЛИЗАТОРОВ В ПРОЦЕССЕ ГИДРООЧИСТКИ НЕФТЕПРОДУКТОВ И ИХ РОЛЬ В ОХРАНЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ.....	271
Тураев Баходир Тиркашевич, Махманов Дониёр Махманович	
SURXONDARYO VILOYATI HUDUDIY TURIZM BOZORINING MARKETING TAMOYILLARI ASOSIDAGI KOMPLEKS TAHLILI	276
Namozov Shahzod Maxmud o'g'li	
INNOVATIVE TRANSFORMATION PROCESSES AND ADVANCED INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE FIELD OF AGRICULTURAL SERVICES.....	282
Djurayeva Dilnoza Davronovna, Boltayeva Shakhnoza Bebudovna	
COMPARISON OF HOSPITAL-BASED AND HOME-BASED REHABILITATION AFTER CERVICAL SPINE SURGERY IN UZBEKISTAN	290
Shokhrukh Ziyavaddinov	
O'ZBEKISTON AKSIYADORLIK JAMIYATLARI MOLIYAVIY KOEFFITSIYENTLARI TAHLILI	299
Norqulov Mirsaid To'lqin o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	306
Turdiyev Izatulla Ollaqulovich	
XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA IJARA HISOBI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	312
Xoliqulova Yulduz Panji qizi	

ELEKTR TARMOQLARI KORXONALARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGIGA RAQAMLASHTIRISH VA INNOVATSIYALARNING O'RNI: XORIJ TAJRIBASI	317
Mavlonov Ozod Ulug'bekovich	
QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING XORIJIY DAVLATLAR ILG'OR TAJRIBALARI VA ULARNI MAMLAKATIMIZDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	322
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich, Sharipova Lobar Umrbek qizi	
BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH ASOSIDA BOSHQARISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARI.....	330
Boltayev Zokirjon Otanazarovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TO'LOV QOBILIYATINI TA'MINLASHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI.....	334
Adilova Zohida Ikromjonovna	
MOLIYAVIY AKTIVLAR TARKIBIDAGI DEBITORLIK QARZDORLIKLARINI MHXS TALABLARI ASOSIDA BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	339
Umurzakov Dilshodbek Hakimovich	
ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕНЕДЖМЕНТА В УСЛОВИЯХ УДАЛЁННОЙ РАБОТЫ	345
Хамидов Далер Дилшодович	
ISMOIL SOMONIY MAQBARASINING TURISTIK SIG'IMINI BAHOLASH: BUXORO TARIXIY MARKAZI MISOLIDA.....	351
Choriyeva Dilovar Tohir qizi, Qilichov Muhridin Husniddin o'g'li	
CONSUMER TRUST IN UZBEKISTAN'S E-COMMERCE	356
Erkin Shavqiyev Professor, Ulugmurodov Farkhod	
IMPROVING THE FINANCING SYSTEM OF EXPORT ACTIVITIES OF SMALL BUSINESS ENTITIES.....	362
Karamatdinova Aysawle Parakhatovna	
XORIJIY OLIY TA'LIM MUASSASALARINING RAQAMLI MARKETING VOSITALARI TAHLILI: O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	369
Sharopova Nafosat, Xolmamatov Diyorbek	
SURXONDARYO VILOYATIDA MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOY-IQTISODIY OMILLARNI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	374
Islomov Bobur Bahodir o'g'li	
XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA ASOSIY VOSITALARGA AMORTIZATSIYA HISOBLASH USULLARI VA AUDITORLIK HISOBOTINI TAKOMILLASHTIRISH	380
Xasanov Shoxrux Raximjonovich	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA REAL SEKTOR KORXONALARINING ROLI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	385
Sobitova Ra'no Solidjonovna, Babaxadjayev Firdavs Bahodir o'g'li	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE NEW UZBEK CONSULTING SERVICES MARKET AND METHODS FOR ASSESSING THE POTENTIAL FOR ATTRACTING INVESTMENTS	388
Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
RESPUBLIKAMIZDA UMUMIY OVQATLANISH SOHASI XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARDAN FOYDALANISH.....	394
Kalanova Moxigul Baxritdinova	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA KORXONA BOSHQARUVINING TASHKILY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	399
Azlarova Munira Muhammad-Amin qizi, Yoqubov Madaminbek Abdurahim o'g'li	
BALIQCILIK SOHASIDA TADBIRKORLIK MAJMUALARINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING ROSSIYA TAJRIBASI VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	406
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich	

BALIQCHILIK SOHASIDA TADBIRKORLIK MAJMUALARINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING ROSSIYA TAJRIBASI VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH IMKONIYATLARI

Rajapov Xayrulla Bekdurdievich

Urganch RANCH texnologiya universiteti

“Iqtisodiyot” kafedrası dotsenti, PhD

ORCID: 0009-0004-2451-1531

Annotatsiya. Mazkur maqolada baliqchilik sohasida tadbirkorlik majmualarini davlat tomonidan tartibga solishning Rossiya Federatsiyasida shakllangan institutsional, tashkiliy-iqtisodiy hamda normativ-huquqiy mexanizmlari chuqur tahlil qilinib, ularni O'zbekiston Respublikasi sharoitida qo'llashning ustuvor yo'nalishlari va amaliy imkoniyatlari ilmiy asosda yoritilgan. Tadqiqot davomida baliqchilik va akvakultura tarmog'ini rivojlantirishda davlat boshqaruvi, subsidiya mexanizmlari, investitsion qo'llab-quvvatlash, klasterlash hamda bozor infratuzilmasini takomillashtirishning ahamiyati ochib berilgan. Shuningdek, Rossiya tajribasi asosida O'zbekistonda baliqchilik sohasini modernizatsiya qilish va tadbirkorlik faoliyatini samarali tashkil etish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: baliqchilik, akvakultura, tadbirkorlik majmuasi, davlat tomonidan tartibga solish, bozor mexanizmlari, akvakultura obyektlari, tovar akvakulturası mahsulotlari, subsidiya, klaster tizimi, baliqchilik infratuzilmasi.

Abstract. This article provides an in-depth analysis of the institutional, organizational-economic, and regulatory mechanisms of state regulation of entrepreneurial complexes in the fisheries sector established in the Russian Federation, and scientifically substantiates the priority directions and practical opportunities for their application in the conditions of the Republic of Uzbekistan. The study highlights the importance of public administration, subsidy mechanisms, investment support, cluster-based development, and the improvement of market infrastructure in the development of fisheries and aquaculture. In addition, based on the Russian experience, scientific and practical recommendations have been developed for the modernization of the fisheries sector and the effective organization of entrepreneurial activities in Uzbekistan.

Key words: fisheries, aquaculture, entrepreneurial complex, state regulation, market mechanisms, aquaculture facilities, commercial aquaculture products, subsidies, cluster system, fisheries infrastructure.

Аннотация. В данной статье проведён углублённый анализ институциональных, организационно-экономических и нормативно-правовых механизмов государственного регулирования предпринимательских комплексов в сфере рыбного хозяйства, сформировавшихся в Российской Федерации, а также научно обоснованы приоритетные направления и практические возможности их применения в условиях Республики Узбекистан. В ходе исследования раскрыта роль государственного управления, механизмов субсидирования, инвестиционной поддержки, кластерного подхода и совершенствования рыночной инфраструктуры в развитии рыбного хозяйства и аквакультуры. Кроме того, на основе российского опыта разработаны научно-практические рекомендации по модернизации рыбохозяйственной отрасли и эффективной организации предпринимательской деятельности в Узбекистане.

Ключевые слова: рыбное хозяйство, аквакультура, предпринимательский комплекс, государственное регулирование, рыночные механизмы, объекты аквакультуры, продукция товарной аквакультуры, субсидии, кластерная система, инфраструктура рыбного хозяйства.

KIRISH

Baliqchilik sohasi oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash, aholi bandligini oshirish, qishloq hududlarida daromad manbalarini diversifikatsiya qilish hamda qayta ishlash sanoatini rivojlantirish nuqtayi nazaridan muhim strategik tarmoqlardan biri hisoblanadi. Mazkur soha iqtisodiyotning agrar va sanoat segmentlari o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirib, ichki bozorni sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

Rossiya Federatsiyasida baliqchilik tarmog'ining xomashyo bazasi asosan sanoat miqyosidagi baliq ovlash va akvakultura faoliyati orqali shakllanadi. Ushbu soha xomashyo resurslarini prognozlashdan boshlab, ularni qayta ishlash, logistika tizimlari orqali yetkazib berish hamda ichki va tashqi bozorlarda baliq mahsulotlarini realizatsiya qilishgacha bo'lgan ko'p bosqichli integratsiyalashgan iqtisodiy tizim sifatida namoyon bo'ladi. Shu jihatdan baliqchilik majmuasi nafaqat oziq-ovqat ishlab chiqaruvchi tarmoq, balki iqtisodiy barqarorlik va eksport salohiyatini oshiruvchi muhim sektor sifatida ham qaraladi.

Rossiya Federatsiyasida baliqchilik sohasining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- dengiz va chuchuk suv baliqlaridan tovar mahsulotlari ishlab chiqarish;
- tabiiy va sun'iy suv havzalarida baliq va boshqa suv biologik resurslari zaxiralarini ko'paytirish hamda ulardan olinadigan oziq-ovqat mahsulotlari sifatini yaxshilash;
- suv biologik resurslarini takror ko'paytirish, ularni saqlash va kompensatsion baliqchilikni rivojlantirish.

Baliqchilik sohasi quyidagi faoliyat turlarini o'z ichiga oladi:

- o'z ehtiyojlari va tijorat maqsadlari uchun baliq chavoqlarini yetishtirish;
- suv biologik obyektlari, nasldor ona to'da va ta'mirllovchi to'dalarni yetishtirish hamda saqlash;
- iqlimlashtirish ishlari;
- naslchilik va seleksiya faoliyati;
- sanitariya baliqchiligi;
- tovar mahsulotlarini ovlash;
- baliqchilik xo'jaliklari melioratsiyasi;
- rekreatsion baliqchilik faoliyati.

Mazkur faoliyat yo'nalishlari baliqchilik majmuasining ko'p tarmoqli va integratsiyalashgan iqtisodiy tizim sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Ayniqsa, davlat tomonidan tartibga solish mexanizmlarining samarali yo'lga qo'yilishi baliqchilik sohasida investitsion faollikni oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va tarmoqning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Quyidagi 1-rasmda Rossiya Federatsiyasi baliqchilik kompleksining tashkiliy-iqtisodiy tuzilmasi keltirilgan (1-rasm).

1-rasm. Rossiya Federatsiyasi baliqchilik kompleksining tuzilishi[1]

Rossiya Federatsiyasida baliqchilik sohasini huquqiy jihatdan tartibga solish muayyan qonunlar va strategik hujjatlar asosida amalga oshiriladi. Jumladan, 2004-yil 20-dekabrda qabul qilingan 166-FQ-sonli “Baliqchilik va suv biologik resurslarini saqlash to‘g‘risida”gi Qonun, 2013-yil 2-iyuldagi 148-FQ-sonli “Akvakultura (baliqchilik) to‘g‘risida va Rossiya Federatsiyasining ayrim qonun hujjatlariga o‘zgartirishlar kiritish haqida”gi Qonun, Rossiya Federatsiyasi Hukumatining 2014-yil 15-apreldagi 314-sonli “Rossiya Federatsiyasining “Baliqchilik kompleksini rivojlantirish” davlat dasturini tasdiqlash to‘g‘risida”gi qarori (o‘zgartirish va qo‘shimchalar bilan), shuningdek, Rossiya Federatsiyasi Hukumatining 2019-yil 26-noyabrdagi 2798-r-sonli hujjati bilan tasdiqlangan “2030-yilgacha baliqchilik majmuasini rivojlantirish strategiyasi” alohida ahamiyat kasb etadi [2–5].

Qayd etilgan normativ-huquqiy hujjatlar baliqchilik sohasini faqat ma‘muriy nazorat obyekti sifatida emas, balki davlat boshqaruvi, tadbirkorlik subyektlari va jamoatchilik manfaatlari o‘zaro uyg‘unlashgan ko‘p qirrali iqtisodiy tizim sifatida ko‘rib chiqishga xizmat qiladi. Shu jihatdan mazkur hujjatlar baliqchilik sohasida institutsional boshqaruvni takomillashtirish, resurslardan samarali foydalanish va investitsion muhitni yaxshilashda muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qilmoqda.

Rossiya Federatsiyasining baliqchilik majmuasini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi Rossiya Federatsiyasi Hukumatining Baliqchilik majmuasini rivojlantirish bo‘yicha komissiyasining 2017-yil 28-iyundagi 2-sonli yig‘ilishi bayonnomasining I bo‘limi ko‘rsatmalariga muvofiq ishlab chiqilgan. Mazkur strategiya baliqchilik kompleksining barqaror va dinamik rivojlanishini ta‘minlash, ishlab chiqarish aktivlarini modernizatsiya qilish, qo‘shimcha qiymat ulushi yuqori bo‘lgan mahsulotlar ishlab chiqarishni rag‘batlantirish hamda xomashyo eksportiga qaramlikni bosqichma-bosqich kamaytirishga qaratilgan. Shu bilan birga, strategiyada biznes yuritish uchun qulay muhit yaratish va sohaga investitsiyalarni keng jalb etish ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida belgilangan.

Ushbu strategiyaning asosiy maqsadi Rossiya Federatsiyasining oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlash, aholining suv biologik resurslari va ularni qayta ishlash mahsulotlariga bo‘lgan ehtiyojini muvozanatli ovqatlanish me‘yorlari asosida qondirish, mamlakat iqtisodiyotini mustahkamlash hamda baliqchilik tarmog‘ining yalpi ichki mahsulotdagi ulushini oshirishdan iborat. Bundan tashqari, strategiyada jahon bozorlarida raqobatbardosh mavqeni mustahkamlash, inson kapitalini rivojlantirish va ekologik barqarorlikni ta‘minlash orqali atrof-muhitga ta‘sirni minimallashtirish masalalariga ham alohida e‘tibor qaratilgan.

Strategiyada Rossiya Federatsiyasining baliqchilik majmuasi quyidagi faoliyat turlarini o‘z ichiga olgan ishlab chiqarish-iqtisodiy tizim sifatida talqin etiladi:

- suv biologik resurslarini ovlash (tutish) va qayta ishlash;
- suv biologik resurslaridan olinadigan baliq va boshqa mahsulotlarni tashish, saqlash, tushirish hamda realizatsiya qilish;
- tijorat akvakulturasini mahsulotlarini ishlab chiqarish (tijorat baliq yetishtirish) va suv biologik resurslarini sun‘iy ravishda ko‘paytirish [5].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Baliqchilik sohasini davlat tomonidan tartibga solishning ilmiy-nazariy asoslari, tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari hamda tartibga solish usullari rossiyalik olimlar A.A. Chistyakov, V.Ye. Xrapov, Ya.A. Koziryatskaya, O.V. Dobrachevaya, O.V. Akulich, S.S. Vopilovskiy, O.Yu. Vorobjit, N.V. Morozov, O.V. Karasayeva, She Son Gun, N.A. Sushko, N.M. Kotov, T.O. Muxamedova, O.V. Korneyko, M.A. Saltikov, K.V. Kolonchina, V.A. Ashitko, O.I. Betina, S.A. Chernikova, M.I. Korotkaya, S.A. Kravsov, Ye.S. Ptashkina hamda L.I. Sergeyevlarning ilmiy tadqiqotlarida keng yoritilgan [7–29].

Mazkur tadqiqotlarda baliqchilik majmuasini davlat tomonidan boshqarishning institutsional asoslari, bozor mexanizmlarini tartibga solish, investitsion qo‘llab-quvvatlash, resurslardan oqilona foydalanish va akvakultura faoliyatini rivojlantirish masalalariga alohida e‘tibor qaratilgan. Shuningdek, ilmiy ishlarda baliqchilik tarmog‘ida davlat va xususiy sektor hamkorligini rivojlantirish, subsidiya va preferensiyalar tizimini takomillashtirish hamda ekologik barqarorlikni ta‘minlashga oid yondashuvlar ham tahlil qilingan.

Quyida ushbu olimlarning ayrim ilmiy tadqiqotlari mazmuni qisqacha ko‘rib chiqiladi.

Xususan, She Son Gun o‘z ilmiy izlanishlarida iqtisodiy tartibga solishning davlat usullarini tasniflashga oid konseptual yondashuvlarni tizimli ravishda tadqiq etgan hamda tadbirkorlik faoliyatini davlat tomonidan tartibga solishning kompleks modelini nazariy-uslubiy jihatdan asoslab bergan. Muallif tomonidan ilgari surilgan ilmiy tamoyillar davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish, tartibga solish instrumentlarining tarmoq xususiyatlariga mosligini ta‘minlash hamda baliqchilik sanoatida kichik biznesni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan konsepsiyalar va davlat dasturlarini takomillashtirishda muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

She Son Gunning ilmiy qarashlariga ko‘ra, baliqchilik sohasini samarali tartibga solish uchun ma‘muriy, iqtisodiy va institutsional usullarning o‘zaro uyg‘unlashuvi muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda davlat tomonidan normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, moliyaviy rag‘batlantirish mexanizmlarini kengaytirish va bozor infratuzilmasini rivojlantirish orqali tarmoqning barqaror faoliyatini ta‘minlash mumkinligi ta‘kidlanadi.

Quyidagi 1-jadvalda baliqchilik sohasida tadbirkorlik faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish usullarining tasnifi keltirilgan (1-jadval).

1-jadval. Baliqchilik sohasida tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning davlat usullari tasnifi [30]

Davlat tomonidan tartibga solish usullari	Tartibga solish shakllari	Boshqaruv tamoyillari	Tartibga solish subyektlari	Tartibga solish obyektlari	Tadbirkorlik faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish instrumentlari
To'g'ridan to'g'ri	Boshqaruv	Tadbirkorlik faoliyatini davlat boshqaruvi tamoyillari	Davlat boshqaruvi organlari	Baliqchilik xo'jaligidagi kichik va o'rta biznes subyektlari	Suv biologik resurslarini (SBR) ovlash kvotalarini taqsimlash; baliq ovlash uchastkalarini belgilash; yoqilg'i xarajatlarini dotatsiyalash va boshqalar.
Bilvosita	Boshqaruv va qo'llab-quvvatlash	Tadbirkorlik faoliyatini davlat tomonidan boshqarish va qo'llab-quvvatlash tamoyillari	Davlat boshqaruvi organlari	Baliqchilik xo'jaligidagi kichik va o'rta biznes subyektlari	Tarmoq dasturlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash; baliqchilik xo'jaligini axborot bilan ta'minlash tizimlarini rivojlantirish va boshqalar.
Kompleks, shu jumladan: <i>Integratsiya-lashgan</i>	Boshqaruv va qo'llab-quvvatlash	Davlat va biznes o'zaro hamkorligi tamoyili; integratsiyalashgan boshqaruv tamoyili	Davlat, jamoat va o'zini o'zi tartibga soluvchi boshqaruv organlari	NNTlar, assotsiatsiyalar, uyushmalar, baliqchilik xo'jaligining kooperativ birlashmalari, baliqchilik kengashlari, jamoatchilik tashabbuskor guruhlari	Baliqchilik kengashlarini tashkil etish; SBRni muhofaza qilish bo'yicha davlat va jamoatchilik tadbirlari tizimi.
Geoiqtisodiy	Boshqaruv va qo'llab-quvvatlash	Infratuzilmaviy tamoyil; oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash tamoyili; strategik ahamiyatga ega qirg'oqbo'yi hududlarini rivojlantirish tamoyili	Davlatning hududiy organlari, transmilliy korporatsiyalar	Suv biologik resurslarining geoiqtisodiy hududlari; globallashtirilgan tadbirkorlik tuzilmalari; ishlab chiqarish klasterlari	Geoiqtisodiy hududni boshqarish; geoiqtisodiy subyektlar va tadbirkorlik tuzilmalari o'rtasida kooperatsiyani rivojlantirish; kichik biznesni qo'llab-quvvatlash maqsadida multimedaniy munosabatlarni rivojlantirish va boshqalar.

Saltikov Maksim Aleksandrovich o'zining ilmiy tadqiqotlarida baliqchilik sanoatini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlarini kompleks tarzda tahlil qilgan. Muallif global baliqchilik sanoatida yuz berayotgan zamonaviy jarayonlar va rivojlanish tendensiyalarini o'rganib, Rossiyada tarmoqni boshqarishning tashkiliy-ma'muriy mexanizmlarini keng yoritib bergan. Shuningdek, tadqiqotda xorijiy va mahalliy amaliyotda qo'llanilayotgan soliq, tarif hamda notarif tartibga solish mexanizmlarining baliqchilik sohasini rivojlantirishdagi o'rni ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Muallifning ilmiy qarashlari baliqchilik tarmog'ida davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish instrumentlarini takomillashtirish va bozor mexanizmlarining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Chernikova Svetlana Aleksandrovna o'z ilmiy tadqiqotlarida agrosanoat majmuasining raqobat ustunliklarini mustahkamlashda hududiy baliq xo'jaligi kompleksining barqaror rivojlanishiga xizmat qiluvchi moliyaviy instrumentlarning nazariy va amaliy ahamiyatini yoritgan. Muallif tomonidan baliq xo'jaligi kompleksining rivojlanish tendensiyalari va mavjud tashkiliy-iqtisodiy xususiyatlari, tovarbop baliq mahsulotlarini yetishtirish hamda ularni bozorga chiqarish jarayonlari chuqur tahlil qilingan. Shuningdek, Rossiya Federatsiyasida import o'rnini bosish siyosati va akvakulturani rivojlantirish davlat dasturlari doirasida hududiy baliqchilik xo'jaliklarini qo'llab-quvvatlash amaliyotida uchraydigan institutsional cheklovlar hamda tashkiliy-iqtisodiy masalalar ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Sushko Nadejda Aleksandrovna o'zining baliqchilik sohasi bo'yicha olib borgan ilmiy tadqiqotlarida baliqchilik xo'jaliklarini boshqarishning davlat, bozor va marketing yondashuvlariga asoslangan modellarini qiyosiy tahlil qilgan hamda ularning o'ziga xos xususiyatlarini tizimli ravishda yoritib bergan. Muallif tomonidan ishlab chiqilgan qiyosiy jadvalda boshqaruv modellarining iqtisodiy samaradorligi, resurslardan foydalanish mexanizmlari, davlat aralashuvi darajasi, bozor instrumentlari va marketing strategiyalarining o'zaro farqli jihatlari ilmiy asosda tavsiflangan.

Quyidagi 2-jadvalda baliqchilik xo'jaliklarini davlat, bozor va marketing asosida boshqarish modellarining qiyosiy tavsifi keltirilgan (2-jadval).

2-jadval. Davlat, bozor va marketing asosida boshqaruv modellarining qiyosiy jadvali[17]

Mezonlar	Davlat tomonidan tartibga solish	Bozor orqali tartibga solish	Marketing asosida tarmoq boshqaruvi
Maqsad	Jamiyat farovonligini maksimalashtirish	Daromadni maksimalashtirish	Ehtiyojlarni qondirish
Subyekt	Davlat organlari	Bozor ishtirokchilari	Idoraviy organlar va korxonalar
Huquqiy asos	Qonunlarni qabul qilish va ularning ijrosini davlat organlari tomonidan nazorat qilish	Qabul qilingan qonunlarni bozor ishtirokchilari tomonidan bajarish	Tarmoqni rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlarini amalga oshirish
Hokimiyatning mavjudligi	Mavjud	Mavjud emas	Mavjud
Usullar	Ma'muriy, iqtisodiy	Bozor iqtisodiyoti qonunlari	Ma'muriy va bozor iqtisodiyoti usullari
Obyekt	Iqtisodiy obyektlar, jarayonlar va ularda ishtirok etuvchi odamlar	Ijtimoiy ishlab chiqarish	Ijtimoiy ishlab chiqarish
Vaqt omili	Qisqa muddatli, o'rta muddatli, uzoq muddatli	Qisqa muddatli, o'rta muddatli, uzoq muddatli	Qisqa muddatli, uzoq muddatli
Qo'llanish sohasi	Davlat ijtimoiy va iqtisodiy hayotining barcha sohalari, ulardagi daromad darajasidan qat'i nazar	Daromad keltiruvchi sohalar	Daromad keltiruvchi sohalar
Tuzilma	Davlat boshqaruv organlarining aniq iyerarxiyasi	Sektorlarni bozor ishtirokchilari o'rtasida taqsimlash	Vakolatlarni korxonalar bo'linmalari va boshqaruv organlari o'rtasida taqsimlash

Shuningdek, muallif o'z ilmiy izlanishlarida iqtisodiyotni bozor mexanizmlari orqali tartibga solishning afzalliklari va cheklovlarini ham atroflicha tahlil qilgan hamda ularni qiyosiy yondashuv asosida yoritib bergan (2-rasm). Tadqiqotlarda bozor mexanizmlarining erkin raqobatni rivojlantirish, resurslardan samarali foydalanish va investitsion faollikni oshirishdagi ahamiyati alohida ta'kidlangan. Shu bilan birga, ayrim hollarda bozor mexanizmlarining o'z-o'zidan yetarli darajada barqaror natija bermasligi sababli davlat tomonidan qo'llab-quvvatlovchi va muvofiqlashtiruvchi mexanizmlarning zarurligi asoslab berilgan (2-rasm).

2-rasm. Iqtisodiyotni bozor tomonidan tartibga solishning afzalliklari va kamchiliklari[17]

Davlat tomonidan tartibga solish tizimining bazaviy mexanizmlari bevosita va bilvosita ta'sir choralarining o'zaro uyg'unligiga asoslanadi. Bevosita tartibga solish mexanizmlari subvensiyalar, grant mablag'lari hamda davlat ishtirokidagi to'g'ridan to'g'ri investitsiyalar orqali amalga oshiriladi. Bilvosita mexanizmlar esa soliq-budjet siyosati, fiskal vositalar va pul-kredit instrumentlari orqali iqtisodiy subyektlar faoliyatini rag'batlantirishga xizmat qiladi.

Shu nuqtai nazardan, baliqchilik korxonalarini davlat tomonidan tartibga solish jarayoni quyidagi kompleks instrumentlar majmuasiga tayangan holda tashkil etilishi maqsadga muvofiq hisoblanadi:

- tarmoqni rivojlantirish davlat dasturlari;
- shaffof kvotalash tizimi;
- soliqlar va soliq preferensiyalari;
- subsidiyalar va grant mablag'lari;
- imtiyozli davlat kreditlari;
- bojxona-tarif siyosati;
- davlat kafolatlari;
- sug'urta himoyasi;
- standartlashtirish va normativ-huquqiy tartibga solish vositalari.

Mazkur yondashuv baliqchilik tarmog'ida iqtisodiy samaradorlikni oshirish, suv biologik resurslaridan oqilona foydalanishni ta'minlash hamda tadbirkorlik subyektlarining uzoq muddatli barqaror rivojlanishi uchun mustahkam institutsional asos yaratishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda baliqchilik sohasida tadbirkorlik majmualarini davlat tomonidan tartibga solishning Rossiya tajribasini o'rganish hamda uni O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlarini baholash maqsadida qiyosiy-institutsional tahlil, normativ-huquqiy tahlil, kontent-tahlil va ilmiy manbalarni umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Ushbu metodologik yondashuvlar orqali baliqchilik sohasida davlat boshqaruvi mexanizmlarining tashkiliy-iqtisodiy xususiyatlari hamda ularning amaliy samaradorligi tizimli ravishda tahlil qilindi.

Tadqiqotning empirik bazasini Rossiya Federatsiyasining baliqchilik sohasiga oid qonun hujjatlari, "2030-yilgacha Rossiya Federatsiyasi baliqchilik majmuasini rivojlantirish strategiyasi", tarmoq hisobotlari, shuningdek rossiyalik iqtisodchi olimlarning ilmiy maqolalari, dissertatsiyalari va avtoreferatlari tashkil etdi. Bundan tashqari, xalqaro tashkilotlar, xususan, Birlashgan Millatlar Tashkilotining Oziq-ovqat va qishloq xo'jaligi tashkiloti (FAO) tomonidan e'lon qilingan tahliliy materiallar va baholash natijalaridan ham foydalanildi.

Manbalarni tanlash jarayonida quyidagi uchta asosiy mezon qo'llanildi:

- birinchidan, tadqiqot mavzusiga bevosita daxldorligi;
- ikkinchidan, manbaning rasmiy yoki ilmiy-retsenziyalanadigan xarakterga ega ekanligi;
- uchinchidan, amaliyotga tatbiq etish imkonini beruvchi ilmiy yangilik va metodologik yondashuvlarning mavjudligi.

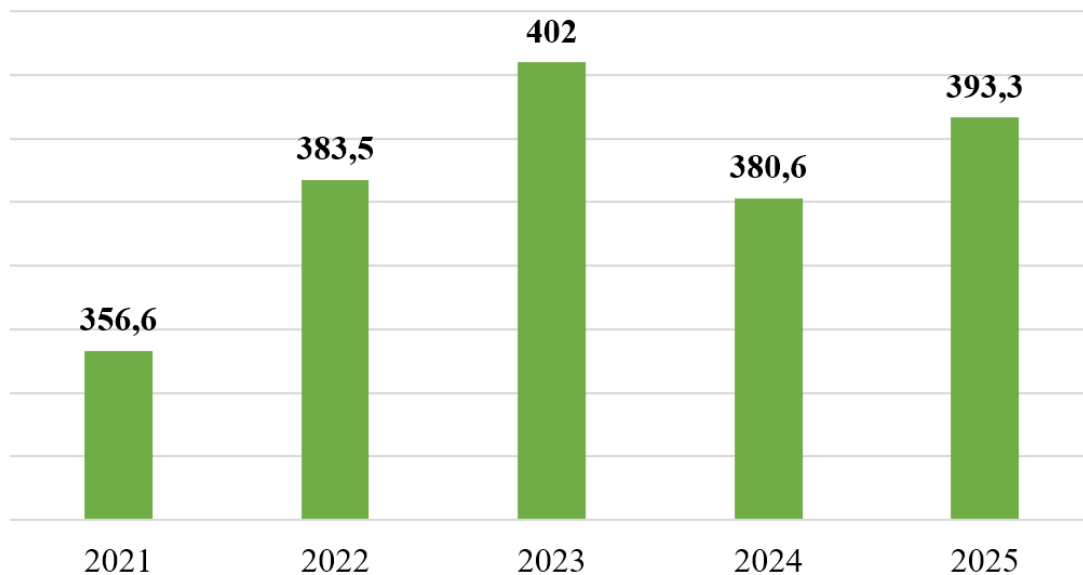
Mazkur mezonlar asosida Rossiya Federatsiyasining huquqiy-institutsional tajribasi, investitsion kvotalar mexanizmi, subsidiya va davlat qo'llab-quvvatlash instrumentlari hamda baliqchilik tarmog'ini rivojlantirish strategiyalari o'zaro qiyosiy tahlil qilindi. Shuningdek, FAO tomonidan ilgari surilgan xalqaro yondashuvlar bilan Rossiya tajribasining uyg'un va farqli jihatlari aniqlanib, ularni O'zbekiston sharoitiga moslashtirishning ustuvor yo'nalishlari baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Rossiya iqtisodiyotida baliqchilik sanoati yirik tabiiy-resurs salohiyatiga ega strategik tarmoqlardan biri hisoblanadi. Mamlakatning 12 ta dengiz hamda dunyodagi eng yirik yopiq suv havzalaridan biri bo'lgan Kaspiy dengizi bilan chegaradoshligi baliq ovlash va akvakultura faoliyatini rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratadi. Rossiya Federatsiyasining hududiy suvlari va maxsus iqtisodiy zonalarining umumiy maydoni taxminan 7 million kvadrat kilometrni tashkil etadi. Shuningdek, Rossiya kontinental shelfi 5 million kvadrat kilometr maydonni egallab, jahon okeani shelfining qariyb beshdan bir qismini tashkil qiladi.

Bundan tashqari, mamlakat ichki suv resurslari ham yuqori salohiyatga ega bo'lib, umumiy maydoni 22,5 million gektarni tashkil etuvchi ko'llar, umumiy uzunligi 523,4 ming kilometr bo'lgan daryolar, 4,3 million gektar suv omborlari hamda 121–150 ming gektar hovuzlar mavjudligi baliqchilik va akvakultura tarmog'ini keng ko'lamda rivojlantirish imkonini bermoqda [31]. Mazkur tabiiy resurslar Rossiyada baliqchilik sanoatini iqtisodiyotning muhim eksportbop va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlovchi tarmoqlaridan biriga aylantirishga xizmat qilmoqda.

Quyidagi 3-rasm ma'lumotlaridan ko'rinadiki, 2025-yilda Rossiya Federatsiyasida tovar akvakulturasini mahsulotlari, jumladan, baliq chavoqlari yetishtirish hajmi 393,3 ming tonnani tashkil etib, bu ko'rsatkich 2024-yildagi 380,6 ming tonnaga nisbatan 103,4 foizga oshgan. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda akvakultura mahsulotlari ishlab chiqarish hajmida barqaror o'sish tendensiyasi kuzatilmoqda. Ayniqsa, eng yuqori natija 2023-yilda qayd etilib, ishlab chiqarish hajmi 402 ming tonnaga yetgan (3-rasm).

3-rasm. Tovar akvakulturasini mahsulotlari, jumladan baliq chavoqlari yetishtirish hajmi, ming tona[6]

3-jadvalda Rossiya Federatsiyasining federal okruglari kesimida akvakultura mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi keltirilgan. Jadval ma'lumotlari tahlili shuni ko'rsatadiki, 2021–2025-yillar davomida akvakultura mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi bo'yicha Shimoli-g'arbiy federal okrugi yetakchi hudud sifatida shakllangan. Mazkur federal okrugda akvakultura mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 107,4 ming tonnani tashkil etib, umumiy ishlab chiqarish hajmining 27,3 foiziga teng bo'lgan (3-jadval).

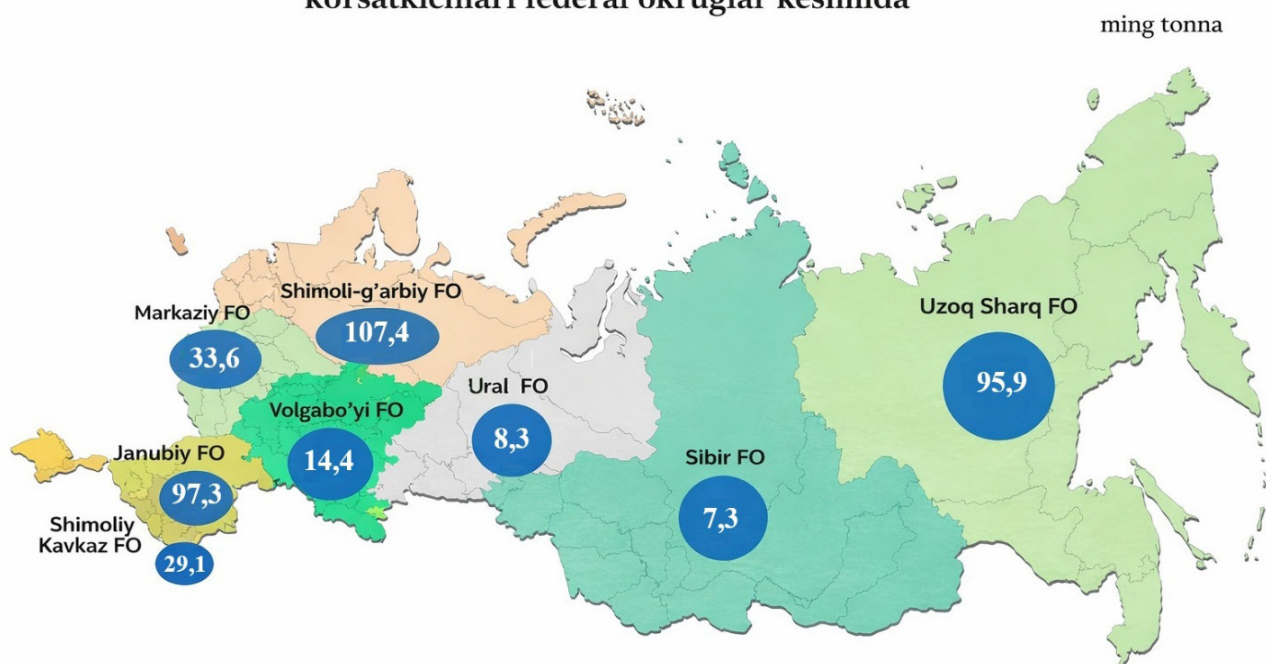

3-jadval. Rossiya Federatsiyasi federal okruglari bo'yicha akvakultura mahsuloti ishlab chiqarish hajmi, ming tonna[6]

Hudud nomi	2021 y.	2022 y.	2023 y.	2024 y.	2025 y.	Umumiy hajmdagi ulushi, %
Rossiya Federatsiyasi	356,6	383,5	402,0	380,6	393,3	100,0
Markaziy federal okrug	38,0	35,0	32,5	32,7	33,6	8,5
Shimoli-g'arbiy federal okrug	122,0	138,6	139,1	103,4	107,4	27,3
Janubiy federal okrug	79,5	82,0	86,7	94,0	97,3	24,7
Shimoliy Kavkaz federal okrug	25,6	28,6	29,9	28,0	29,1	7,4
Volgabo'yi federal okrug	18,0	16,2	14,5	14,0	14,4	3,7
Ural federal okrugi	9,5	9,0	8,3	8,0	8,3	2,1
Sibir federal okrugi	7,0	7,3	7,1	7,0	7,3	1,9
Uzoq Sharq federal okrugi	57,0	66,8	84,0	93,0	95,9	24,4

4-rasmda Rossiya Federatsiyasi federal okruglari kesimida 2025-yilda tovar akvakulturasini mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi aks ettirilgan. Rasm ma'lumotlari tahlili shuni ko'rsatadiki, federal okruglar o'rtasida akvakultura mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi bo'yicha sezilarli hududiy tafovutlar mavjud bo'lib, ishlab chiqarish ko'rsatkichlari asosan tabiiy resurs salohiyati, suv havzalari mavjudligi, infratuzilma rivojlanganligi va davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligiga bog'liq holda shakllangan (4-rasm).

Tovar akvakulturasini mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi ko'rsatkichlari federal okruglar kesimida

4-rasm. Tovar akvakulturasini mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi ko'rsatkichlari federal okruglar kesimida, ming tonna[6]

Rossiya Federatsiyasining baliqchilik majmuasini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasiga muvofiq, 2030-yilga borib akvakultura mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini 600 ming tonnaga yetkazish maqsad qilib belgilangan. Shuningdek, 2025-yildan boshlab O'zbekiston Respublikasi uchun Rossiya Federatsiyasining maxsus iqtisodiy zonasida, xususan, Uzoq Sharq baliqchilik havzasida 20 ming tonna mintay va 5 ming tonna seld balig'ini ovlash bo'yicha kvotalar ajratilgani ikki mamlakat o'rtasidagi baliqchilik sohasidagi iqtisodiy hamkorlikning yangi bosqichga chiqayotganini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Rossiya Federatsiyasida baliqchilik sohasida tadbirkorlik majmualarini davlat tomonidan tartibga solish tizimi, avvalo, mustahkam normativ-huquqiy baza, uzoq muddatli strategik rejalashtirish, resurslardan foydalanish huquqini investitsiyaviy majburiyatlar va ishlab chiqarish samaradorligi bilan o'zaro bog'lash, shuningdek, akvakultura uchastkalarini institutsional jihatdan tartibga solish hamda tarmoq infratuzilmasini bosqichma-bosqich modernizatsiya qilishga asoslanishi bilan tavsiflanadi.

O'zbekistonda ham baliqchilik tarmog'ini rivojlantirishga qaratilgan qator normativ-huquqiy hujjatlar va davlat dasturlari qabul qilingan bo'lsa-da, ularning o'zaro uyg'unligini ta'minlovchi yaxlit institutsional mexanizmni shakllantirish, sohada raqamli reyestr tizimini joriy etish, qayta ishlash, saqlash va kooperatsiya infratuzilmasini rivojlantirish, shuningdek, davlat qo'llab-quvvatlash choralari aniq natijadorlik ko'rsatkichlari asosida tashkil etish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Shundan kelib chiqib, O'zbekiston sharoitida quyidagi amaliy yo'nalishlarni rivojlantirish maqsadga muvofiq deb hisoblanadi:

- birinchidan, suv havzalarini ajratish, ulardan foydalanish va monitoring qilish jarayonlarini qamrab oluvchi yagona raqamli reyestr tizimini shakllantirish;
- ikkinchidan, davlat imtiyozlari hamda tabiiy resurslardan foydalanish huquqini tadbirkorlik subyektlarining investitsiya majburiyatlari va erishilgan ishlab chiqarish natijalari bilan o'zaro bog'lash;
- uchinchidan, hududiy baliqchilik klasterlari va kooperativ tuzilmalarni moliyaviy, tashkiliy hamda institutsional jihatdan qo'llab-quvvatlash;
- to'rtinchidan, sohada aylanma mablag'larga bo'lgan ehtiyojni qoplash maqsadida imtiyozli kreditlash va subsidiyalash mexanizmlarini yanada takomillashtirish;
- beshinchidan, baliq mahsulotlarini qayta ishlash, saqlash va logistika infratuzilmasini rivojlantirish orqali mahsulotning qo'shimcha qiymatini oshirish;
- oltinchidan, zamonaviy akvakultura texnologiyalarini joriy etish va ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab-quvvatlash orqali tarmoqning innovatsion salohiyatini kuchaytirish.

Shu ma'noda, Rossiya tajribasini O'zbekiston uchun to'g'ridan-to'g'ri ko'chirib olinadigan tayyor model sifatida emas, balki milliy iqtisodiy, tabiiy va institutsional xususiyatlarga moslashtirilishi lozim bo'lgan samarali institutsional yechimlar manbai sifatida baholash maqsadga muvofiqdir. Mazkur yondashuv baliqchilik tarmog'ining barqaror rivojlanishini ta'minlash, oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash hamda hududlarda yangi ish o'rinlari yaratishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Betin O.I., Truba A.S., Muxamedova T.O. "Riboxozyaystvenniy kompleks: ponyatiye, opredeleniye, struktura" // Trudi VNIRO. – 2022. – T. 188. – B. 166–173.
2. Rossiya Federatsiyasining 2004-yil 20-dekabrda 166-FZ-sonli "Baliqchilik va suv biologik resurslarini saqlash to'g'risida"gi Federal qonuni (o'zgartirish va qo'shimchalar bilan).
3. Rossiya Federatsiyasining 2013-yil 2-iyuldagi 148-FZ-sonli "Akvakultura (baliqchilik) to'g'risida va Rossiya Federatsiyasining ayrim qonun hujjatlariga o'zgartirishlar kiritish haqida"gi Federal qonuni.
4. Rossiya Federatsiyasi Hukumatining 2014-yil 15-aprelda 314-sonli "Rossiya Federatsiyasining "Baliqchilik kompleksini rivojlantirish" davlat dasturini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori (o'zgartirish va qo'shimchalar bilan).
5. Rossiya Federatsiyasi Hukumatining 2019-yil 26-noyabrda 2798-r-sonli qarori bilan tasdiqlangan "Rossiya Federatsiyasi baliqchilik majmuasini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi".
6. Muallif ishlanmasi Rossiya Federal baliqchilik agentligi ma'lumotlari asosida tayyorlangan. – <https://fish.gov.ru>
7. Chistyakov A.A. Mexanizm regulirovaniya ispolzovaniya vodnix biologicheskix resursov: zarubejniy opit i rossiyskaya praktika (Dalniy Vostok misolida): iqtisod fanlari bo'yicha nomzodlik dissertatsiyasi. – Moskva, 2002. – 147 b.
8. Xrapov V.Ye. Gosudarstvennoye regulirovaniye riboxozyaystvennogo kompleksa: metodologiya i teoriya: iqtisod fanlari doktori dissertatsiyasi. – Sankt-Peterburg, 2005. – 336 b.
9. Kozyryatskaya Ya.A. "Bozor sharoitida baliq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan tartibga solish va qo'llab-quvvatlash" // Ucheniye zapiski Krimskogo federalnogo universiteta imeni V.I. Vernadskogo. Ekonomika i upravleniye. – 2007. – №1.
10. Dobrachevaya O.V. Gosudarstvennoye regulirovaniye effektivnogo vosproizvodstva ribnix resursov: iqtisod fanlari bo'yicha dissertatsiya. – Moskva, 2007. – 127 b.
11. Akulich O.V. "Baliqchilik tarmog'ini davlat tomonidan tartibga solish: yondashuvlar va natijalar" // Izvestiya BGU. – 2008. – №4.
12. Vopilovskiy S.S. "Rossiya Shimoli-g'arbiy hududida baliqchilik kompleksini davlat tomonidan tartibga solish choralari" // Izvestiya RGPU im. A.I. Gertsena. – 2008. – №60.
13. Vorobjit O.Yu. Teoreticheskiye i metodologicheskkiye osnovi upravleniya konkurentosposobnostyu predprinimatelskix struktur v ribnoy promishlennosti: iqtisod fanlari doktori dissertatsiyasi. – Vladivostok, 2009. – 299 b.
14. Morozov N.V. Mexanizmi gosudarstvennogo regulirovaniya i podderjki innovatsionnoy deyatelnosti v Rossii: iqtisod fanlari bo'yicha dissertatsiya. – Moskva, 2009. – 173 b.

15. Karaseva O.V. Instrumenti gosudarstvennogo regulirovaniya predprinimatelstva v riboxozyaystvennoy deyatelnosti (Primorsk o'lkasi misolida): iqtisod fanlari bo'yicha dissertatsiya. – Vladivostok, 2010. – 174 b.
16. She Son Gun. Gosudarstvennoye regulirovaniye i podderjka malogo predprinimatelstva v sfere pribrezhnoy riboxozyaystvennoy deyatelnosti: iqtisod fanlari bo'yicha dissertatsiya. – Irkutsk, 2012. – 198 b.
17. Sushko N.A. Razrabotka marketingovoy strategii vosstanovleniya i razvitiya ribnogo xozyaystva: iqtisod fanlari bo'yicha dissertatsiya. – Krasnodar, 2015. – 185 b.
18. Kotov N.M. Regional baliqchilik komplekslarini rivojlantirishni davlat boshqaruvini takomillashtirish. Avtoreferat. – Moskva, 2016. – 25 b.
19. "Rossiyaning jahon iqtisodiy makoniga integratsiyalashuvi sharoitida innovatsion iqtisodiyot institutlarini rivojlantirish" mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami. – Moskva: Nauchnyy konsultant, 2016. – 524 b.
20. Korneyko O.V. "Rossiyada baliqchilik faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish: rivojlanish bosqichlari va bozor sharoitida saqlab qolish zarurati" // Russian Journal of Agricultural and Socio-Economic Sciences. – 2017. – T. 67, №7. – B. 260–267.
21. Saltikov M.A., Mayss A.A., Bubnovskaya T.V. Gosudarstvennoye regulirovaniye riboxozyaystvennoy deyatelnosti (iqtisodiyot, moliya, boshqaruv). – Vladivostok: Dalribvtuz, 2018. – 190 b.
22. Kolonchin K.V., Seregin S.N., Gasanova X.N. "Rossiyaning xalqaro kelishuvlari kontekstida baliqchilik faoliyatini davlat tomonidan tartibga solishning asosiy tamoyillari va usullari" // Ekonomika, trud, upravleniye v selskom xozyaystve. – 2019. – №4. – B. 59–74.
23. Ashitko V.A. "Baliq xo'jaligini rivojlantirishni davlat tomonidan tartibga solish" // Innovatsion rivojlanish va oziq-ovqat xavfsizligi masalalari. – 2020. – B. 245–248.
24. Riboxozyaystvenniy kompleks: ekonomika i razvitiye: monografiya / K.V. Kolonchin va O.I. Betin tahriri ostida. – Moskva: VNIRO, 2022. – 368 b.
25. Chernikova S.A., Siromyatnikova S.V., Sideltseva L.V. "Baliqchilik kompleksini rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning moliyaviy instrumentlari" // Moskovskiy ekonomicheskij jurnal. – 2023. – №4.
26. Korotkaya M.V. Ekonomika ribnogo xozyaystva: o'quv-uslubiy qo'llanma. – Kaliningrad: KGTU, 2023. – 107 b.
27. Kravsov S.A. "Rossiyada baliqchilik faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish va uni amalga oshirish mexanizmlari" // Voprosi ribolovstva. – 2024. – T. 25, №1. – B. 161–171.
28. Ptashkina Ye.S. Primorsk o'lkasi misolida baliq sanoati kompleksining ishlab chiqarish tuzilmasini takomillashtirish: iqtisod fanlari bo'yicha dissertatsiya. – Sankt-Peterburg, 2024. – 171 b.
29. Sergeyev L.I. va boshqalar. Ekonomika ribnogo xozyaystva. Tsifrovizatsiya upravleniya: oliy ta'lim uchun darslik. – Moskva: Yurayt, 2025. – 318 b.
30. She Son Gun. "Baliqchilik sohasida tadbirkorlik faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish usullarini tasniflashning metodik yondashuvlari" // Sovremenniyee tekhnologii upravleniya. – 2014. – №9(45).
31. Dusayeva Ye.M., Truba A.S., Kurmanova A.X. "Raqamlashtirish sharoitida Rossiya baliqchilik kompleksining barqaror rivojlanishini ta'minlash" // Voprosi ribolovstva. – 2021. – T. 22, №3. – B. 125–139.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 5 (2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>